

Міністерство охорони здоров'я України

*ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України"*

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика

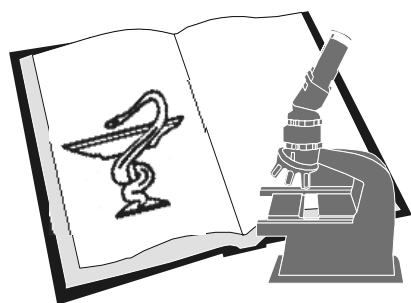
МЕДИЧНА ОСВІТА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щоквартально

Видається з 1999 року

- ◆ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
- ◆ ДОСВІД З ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ
- ◆ ПОВІДОМЛЕННЯ, РЕЦЕНЗІЇ
- ◆ З ІСТОРІЇ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
- ◆ ЮВІЛЕЇ

Ministry of Public Health of Ukraine

SHEI "Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine"

National Medical Academy of Post-Graduate Education by P. L. Shupyk

MEDICAL EDUCATION

SCIENTIFIC-PRACTICAL JOURNAL

4(64)/2014

Редакційна колегія

Головний редактор:

Вороненко Ю. В., ректор НМАПО імені П. Л. Шупика, акад. НАМН України, д-р мед. наук, проф.

Заступники головного редактора:

Волосовець О. П., начальник управління освіти та науки МОЗ України, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Ковальчук Л. Я., ректор ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Соколова Л. В., директор ДУ "Центральний методичний кабінет МОЗ України", д-р фармац. наук, проф.

Члени редколегії:

Боднар Я. Я., завідувач кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судової медицини ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Вдовиченко Ю. П., перший проректор НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Гойда Н. Г., проректор з клінічної роботи НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Гребеник М. В., директор ННІ післядипломної освіти ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Зозуля І. С., проректор з наукової роботи НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Кліщ І. М., завідувач кафедри клініко-лабораторної діагностики ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р біол. наук, проф. — заступник відповідального секретаря

Корда М. М., декан факультету іноземних студентів ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Коробко Д. Б., декан фармацевтичного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", канд. фармац. наук, доц.

Криштопа Б. П., завідувач кафедри управління охороною здоров'я НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Мазур П. Є., директор Кременецького медичного училища імені Арсена Річинського, канд. мед. наук

Марценюк В. П., проректор з наукової роботи, інноваційних та комп'ютерних технологій ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р техн. наук, проф.

Мельничук І. М., завідувач кафедри філософії і суспільних дисциплін ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

Мисула І. Р., завідувач кафедри медичної реабілітації ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф. — відповідальний секретар

Мінцер О. П., завідувач кафедри медичної інформатики, директор центру дистанційної освіти НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

М'ясников В. Г., завідувач кафедри фізіотерапії НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Нагірний Я. П., декан стоматологічного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Поліщук В. А., професор кафедри українознавства ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

Посохова К. А., завідувач кафедри фармакології з клінічною фармакологією ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Харченко Н. В., завідувач кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Шкробот С. І., завідувач кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Шульгай А. Г., декан медичного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Шютц В., ректор Віденського медичного університету, проф.

Янкович О. І., професор кафедри філософії та суспільних дисциплін ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

Ярема Н. І., проректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

Редакційна рада

Бабанін А. А., ректор ДУ "Кримський державний медичний університет імені С. І. Георгієвського", д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Балл Г. О., завідувач відділу психології, вікової психології та дефектології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України

Бойчук Т. М., ректор ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

Бондаренко О. Ф., завідувач кафедри психології Київського національного лінгвістичного університету, професор факультету медичної психології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПНУ

Бурлачук Л. Ф., декан факультету психології Київського національного університету імені Т. Шевченка, д-р психол. наук, проф., акад. НАПН України

Дзюк Г. В., ректор ДЗ "Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України", д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

Думанський Ю. В., ректор Донецького національного медичного університету імені М. Горького, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Ждан В. М., ректор ВДНЗ України "Українська медична стоматологічна академія", д-р мед. наук, проф.

Запорожан В. М., ректор Одеського національного медичного університету, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

Зіменковський Б. С., ректор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д-р фармац. наук, проф.

Юффе І. В., ректор ДЗ "Луганський державний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

Колесник Ю. М., ректор Запорізького державного медичного університету, д-р мед. наук, проф.

Лісовий В. М., ректор Харківського національного медичного університету, д-р мед. наук, проф.

Максименко С. Д., директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., д. чл. НАПН України

Мороз В. М., ректор Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

Москаленко В. Ф., ректор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

Никоненко О. С., ректор ДЗ "Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України", д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

Орбан-Лембрик Л. Е., завідувач кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, д-р психол. наук, проф.

Проданчук М. Г., директор Інституту екології і токсикології імені Л. І. Медведя МОЗ України, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

Рожко М. М., ректор ДВНЗ "Івано-Франківський національний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

Туманов В. А., почесний ректор ПВНЗ "Київський медичний університет Української асоціації народної медицини", д-р мед. наук, проф.

Хвисьок М. І., ректор Харківської медичної академії післядипломної освіти, д-р мед. наук, проф.

Чепелєва Н. В., заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України

Черних В. П., ректор ДВНЗ "Національний фармацевтичний університет", д-р фармац. наук, д-р хім. наук, проф., д. чл. НАН України

Чернищенко Т. І., директор ДУ "Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України"

Яценко Т. С., директор Центру глибинної психології НАПН України, д-р психол. наук, проф., д. чл. НАПН України

УДК 378.016:035

ВИСВІТЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ БЕЗПЕКИ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ МЕДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Н. Д. Філіпець, О. О. Філіпець, О. Г. Кметь

Буковинський державний медичний університет

HIGHLIGHTING OF THE PRINCIPLES OF DRUG SAFETY IN TEACHING OF MEDICAL DISCIPLINES

N. D. Filipets, O. O. Filipets, O. H. Kmet

Bukovyna State Medical University

У роботі висвітлено та обґрунтовано практичне значення одночасного викладання на кафедрі фармакології навчальної медичної дисципліни “Основи біомедичної етики та біобезпеки” та курсу за вибором студента “Побічна дія ліків”, цілі яких орієнтовані на усвідомлення принципів безпечного та раціонального призначення лікарських засобів.

The thesis highlights and substantiates practical significance of simultaneous teaching of medical disciplines “Fundamentals of biomedical ethics and biosafety” and the elective course “Side effects of drugs” at the Department of Pharmacology that are focused on realization of principles of safe and rational drug prescription.

Вступ. Зважаючи на погіршення показників захворюваності населення, суспільство висуває високі вимоги стосовно відповідності підготовки у вищому медичному закладі до модернізації системи професійної освіти за умов сучасного економічного розвитку. Для удосконалення системи охорони здоров'я, в першу чергу, необхідно виховувати не тільки компетентного фахівця, але й формувати професійно-особистісну культуру майбутнього лікаря у всіх аспектах його діяльності. Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу передбачає ефективну науково-практичну інтеграцію професійних медичних дисциплін на одному курсі для підготовки висококваліфікованого спеціаліста [1]. Особливого значення набуває процес одночасного викладання на одній кафедрі навчальних дисциплін і курсів за вибором студента, які мають спільні задачі та цілі, а саме – орієнтовані на усвідомлення принципів безпечного та раціонального призначення лікарських засобів (ЛЗ). Такий підхід формує розуміння студентами важливого значення фундаментальних теоретичних знань для подальшого розвитку логічного практичного мислення та професійної компетенції. Тому метою роботи стало методологічне обґрунтування доцільності викладання студентам III курсу спеціальності “Лікувальна справа”, “Педіатрія” курсу за вибором студента “Побічна дія ліків” та на-

вчальної дисципліни “Основи біомедичної етики та біобезпеки” на кафедрі фармакології.

Основна частина. Фармакологія є науковим фундаментом для клінічної діяльності лікаря та першим кроком вирішування професійних терапевтичних завдань [2]. Під час практичних занять методом створення конкретних ситуаційних завдань досягається уміння студентів визначити препарат, охарактеризувати фармакокінетику та фармакодинаміку, вибрати раціональну лікарську форму, дозу, шлях введення, виписати в рецепті та призначити хворому. Закріплюється правильна відповідь обговоренням різноманітних варіантів завдань чи відповідей з переконливою аргументацією переважного вибору ЛЗ. Разом з тим підкреслюється, що не всі дозволені препарати є безпечними, розглядаються фактори, які зменшують чи сприяють побічній дії ЛЗ [3]. При цьому акцентується увага на механізмах токсичності програмних і сучасних препаратів, на особливостях взаємодії ліків і на збільшенні ризику побічних реакцій при комбінованому лікуванні. Такий підхід орієнтує студента на професійні дії у майбутніх клінічних ситуаціях, сприяє об'єктивному розумінню взаємозв'язку “лікар – хворий”, “організм – ліки”, “ліки – ефекти”.

Значна частка медичних помилок у всьому світі пов'язана як із неправильним дозуванням ліків, так і з небажаними ефектами препаратів [4]. Питання побічної дії ЛЗ лишається серед важливих проблем найбільш розповсюдженого методу лікування захво-

рювань – медикаментозної терапії. З метою формування навичок безпечного призначення ЛЗ на кафедрі фармакології викладається курс за вибором студента “Побічна дія ліків”. На лекційних і практичних заняттях висвітлюються підходи до фармакотерапії внутрішньої патології з позицій ускладнень ЛЗ. Індивідуальні контрольні завдання побудовані за принципом контролю рівня засвоєння знань з фармакології. Однак коло теоретичних питань і практичних навичок чітко визначено аспектами небажаних ефектів ЛЗ і заходів щодо їх попередження. Такий комплексний підхід, насамперед, підвищує рівень базових знань з фармакології, сприяє покращенню підготовки до ліцензійного інтегрованого іспиту “Крок-1”, а також прицільно орієнтує студента на медикаментозні ускладнення. Сподіваємось, що знання наслідків небачливого призначення ЛЗ у майбутній практичній діяльності віддзеркаляться свідомим, а не примусовим фіксуванням лікарем небажаних ефектів препаратів, заповненням картки-повідомлення про побічну реакцію та повідомлення про випадок у Всеукраїнську раду захисту прав та безпеки пацієнтів. Разом з цим виховується принципове ставлення до розрекламованих препаратів і методів лікування, професійне ставлення до одночасного призначення декількох препаратів.

Специфіка лікарської діяльності передбачає знання низки специфічних етичних правил, заборон та обмежень, які повинні братися до уваги тими, хто неминуче за фахом своєї професії втручається у життя іншої людини. Саме на розуміння ролі біоетичного підходу у діяльності сучасного медика спрямоване викладання на кафедрі фармакології навчальної дисципліни “Основи біомедичної етики та біобезпеки”. Серед факторів, які зумовлюють ефективну безпеку ЛЗ, особливого значення у наш час набув принцип

суворого дотримання біоетичних принципів призначення медикаментозної терапії [5]. Під час вивчення предмета студенти повинні вміти оцінювати потенційні ризики для здоров'я людини клінічного випробування ліків, шаблонного схематичного призначення ЛЗ, безконтрольної реалізації фармацевтичних препаратів, роль лікаря у виникненні медикаментозних ускладнень. Біоетичне мислення дозволяє лікарю більш вільно орієнтуватися у безлічі клінічних ситуацій та у новітніх медичних технологіях, зменшує ризик професійних помилок і, відповідно до принципу пріоритету прав і поваги до гідності пацієнта, захищає пацієнтів від неадекватної, “шкідливої” фармакотерапії. Така одночасна інтеграція навчальних дисциплін “Фармакологія”, “Основи біомедичної етики та біобезпеки” та курсу за вибором “Побічна дія ліків” передбачає свідоме ставлення до обов'язкового поєднання у практичній діяльності складових успішного лікування: призначення адекватної терапії, урахування ризиків поліпрагмазії, прогнозування і попередження побічних ефектів, роз'яснення принципів раціональної терапії, дотримання коректності у стосунках “лікар – пацієнт”.

Висновки. Отже, застосування інтеграційного підходу до викладання на кафедрі фармакології медичної дисципліни “Біомедична етика та біобезпека”, курсу за вибором “Побічна дія ліків”, орієнтованих на спільні задачі та цілі навчання, формує у майбутніх медиків усвідомлення особистої ролі у вирішенні проблеми безпечного та раціонального лікування. Отримані завдяки таким методичним підходам знання сприятимуть розвитку гуманного лікаря з професійним ставленням до найважливішого морального принципу медичних працівників “передусім – не нашкод”.

Література

1. Підготовка висококваліфікованого спеціаліста – основа впровадження кредитно-модульної системи навчання / Л. Ф. Каськова, О. О. Карпенко, О. Е. Абрамова [та ін.] // Медична освіта. – 2011. – № 3. – С. 82–85.
2. Gwee Matthew C. E. Teaching of medical pharmacology: the need to nurture the early development of desired attitudes for safe and rational drug prescribing / Matthew C. E. Gwee // Medical Teacher. – 2009. – Vol. 31, Issue 9. – P. 847–854.
3. Дроговоз С. М. Побочное действие лекарств / С. М. Дроговоз. – Харьков : СИМ, 2010. – 480 с.
4. Зиганшина Л. Е. Доказательная медицина в проблемном преподавании клинической фармакологии для улучшения использования лекарств / Л. Е. Зиганшина // Медицинское образование и профессиональное развитие. – 2010. – № 1. – С. 75–77.
5. Бобирьов В. М. Біоетичний підхід до призначення лікарських засобів і його роль у профілактиці побічної дії ліків / В. М. Бобирьов, Т. О. Дев'яткіна, О. М. Важича // Фармакологія та лікарська токсикологія. – 2011. – № 1. – С. 64–66.

Отримано 24.09.14